

The Abraham Arbesfeld Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

The Essence of Chanukah

Rabbi Meir Goldwicht
December 11, 2016 • י"א כסלו תשע"ז

1 ויקרא פרשת אמור פרק כד

- (מב) בַּסֶּפֶת תֵּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל הָאֲזָרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֶּפֶת (מג) לְמַעַן יִדְעוּ דַרְתֵּיכֶם כִּי בַסֶּפֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְקֹנֶךָ (אֶלְהֵיכֶם):
 (מד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מַעְדֵי יְקֹנֶךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (פ)
 (א) וַיְדַבֵּר יְקֹנֶךָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 (ב) צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שִׁמֹן זֵית זָךְ כְּתִית לְמֵאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד (ג) מִחוּץ לְפָרֹכֶת הָעֵדֻת בְּאֵהָל מוֹעֵד יַעֲרֹף אֹתוֹ אֶהְיֶה מְעַרְבֵד עַד בֹּקֶר לִפְנֵי יְקֹנֶךָ תָּמִיד חֶקֶת עוֹלָם לְדַרְתֵּיכֶם (ד) עַל הַמְּנֹרָה הַטְּהַרְהָ יַעֲרֹף אֶת הַנְּרוֹת לִפְנֵי יְקֹנֶךָ תָּמִיד)

2 רוקח אל התורה

(כד, ב) ויקהו אליך שתהא גובר טו). סמך שמן זית לטוכות, רמו לחנוכה, כה סוכות ח' ימים וגומרין את ההלל אף חנוכה. להעלה נר תמיד רמו לחנוכה, שמן זית מן המובחר, בפרק במה מדליקין (פ). ויקהו אליך שמן בגי' אלו שמנה ימי חנוכה. הניד בגי' בכל שמונה. להעלת נר ואחר כך (יעמד) [יערף את] הנרות, זהו כבית הילל טג) לילה ראשונה נר אחד מיכן ואילך מוסיפין, ואין ללמד מפרי החג שמתמעטין כנגד ע' אומות שיתמעטו פד). בואתה תצוה כתוב טו).
 ה'כ"ה ט"ו ב"ה ז"ר

3 תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

תנו רבנן: מצות חנוכה נר איש וביתו. והמהדרין - נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים: יום ראשון מדליק שמנה, מכאן ואילך פוחת והולך; ובית הלל אומרים: יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך. אמר עולא: פליגי בה תרי אמוראי במערבא, רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא, חד אמר: טעמא דבית שמאי - כנגד ימים הנכנסין, וטעמא דבית הלל - כנגד ימים היוצאין. וחד אמר: טעמא דבית שמאי - כנגד פרי החג, וטעמא דבית הלל - דמעלין בקדש ואין מורדין. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שני זקנים היו בצידן, אחד עשה כבית שמאי ואחד עשה כדברי בית הלל, זה נותן טעם לדבריו - כנגד פרי החג, וזה נותן טעם לדבריו - דמעלין בקדש ואין מורדין

4 רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג

הלכה ד

כל שחייב בקריאת המגילה חייב בהדלקת נר חנוכה והמדליק אותה בלילה הראשון מברך שלש ברכות ואלו הן: בא"י אמ"ה אקב"ו להדליק נר שלחנוכה בא"י אל' מ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בא"י אל' מ"ה שהחיינו וקיימ' והג' לזמן הזה, וכל הרואה א אותה ולא בירך מברך שתיים, שעשה נסים לאבותינו ושהחיינו, ובשאר הלילות המדליק מברך שתיים והרואה מברך אחת שאין מברכין שהחיינו אלא בלילה הראשון

5 רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג

הלכה ה

בכל יום ויום משמונת הימים האלו גומרין את ההלל ומברך לפניו בא"י אל' מ"ה אקב"ו לגמור ג את ההלל בין יחיד בין צבור, אע"פ שקריאת ההלל מצוה מדברי סופרים מברך עליה אק"ב וצונו כדרך שמברך על המגילה ועל העירוב

6 גבורות ה' פרק מז

ושלשה פעמים נאמר ויאמינו, כאשר בא משה לגאול אותם נאמר (שמות ד') ויאמן העם כי פקד ה' את עמו וכי ראה ענים, ובקריעת ים סוף נאמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ואצל הר סיני נאמר (שם כ') הנה אנכי בא אליך בעב הענן למען ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם, הרי ג' אמונות שנתבררו ביציאת מצרים. ודע כי ג' אמונות הם יסוד הדת וכאשר חס ושלום תפול אחת מהם תפול הדת בכללה, האחת הוא ההשגחה שהוא משגיח בתחתונים ולא כמו שאומרים המינים עזב ה' את הארץ שאם כן למה נעבוד אותו אחר שאין משגיח בתחתונים לפקוד את מעשיהם, האמונה השנית שהכל הוא ביד ה' ואין דבר חוץ ממנו וזהו אמונת מציאות השם יתברך, כי בודאי הכל מודים במציאות השם יתברך רק שלא יאמר שאינו הכל חס ושלום ויוכל לצאת מרשותו, לכך אמונת מציאות השם יתברך שהוא הכל ואין דבר חוץ ממנו יתברך. האמונה השלישית שידבר השם יתברך את האדם ויתן לו תורה וזהו אמונת תורה מן השמים. ולכך כאשר בא משה לגאול אותם וראה ה' ענים ולא עזב אותם נאמר ויאמינו כי פקד ה' את עמו וכי ראה את ענים וזהו אמונת ההשגחה, ובקריעת ים סוף נודע להם אמיתת מציאות השם יתברך שאין דבר יוצא ממנו יתברך והכל הוא ברשותו וביכלתו אחר שהיה הוא משנה היסוד ליבשה כמו שהתבאר ולכך נאמר ויאמינו בה', ובמתן תורה כתיב וגם כך יאמינו לעולם הרי אמונה שלישית.

. וכנגד אלו שלש אמונות שהם שרשים ויסוד לדת צוה השם יתברך בשלשה רגלים, ונקראים רגלים על שם שהם רגלי הדת שעומד עליהם הדת, כי חג הפסח בו נודע שהוא יתברך כל יכול על ידי אותות ומופתים עד קריעת ים סוף שהיה בשביעי של פסח ובו נודע בבירור שהכל ביכלתו ואין חוץ ממנו, וחג השבועות בו נודע נתינת התורה, וחג הסוכות שהושיב אותם בענני כבוד בשמירתו וזה מורה על ההשגחה והשמירה שהיה עליהם ולא עזב אותם שהושיב אותם בסכות שהיא השמירה, וכמו שאנו אומרים פורס סכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים.

7 ילקוט שמעוני תורה פרשת בלק

ותאמר לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים רמזה לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה

8 גמרא עירובין יט א

ואמר רבי ירמיה (בר) + מסורת הש"ס: [בן] + אלעזר: שלשה פתחים יש לגיהנם, אחד במדבר ואחד ביים ואחד בירושלים. במדבר, דכתיב ווירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה, ביים דכתיב זמבטן שאול שועתי שמעת קולי, בירושלים דכתיב חנאם ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים. ותנא דבי רבי ישמעאל: אשר אור לו בציון - זו גיהנם, ותנור לו בירושלים - זו פתחה של גיהנם

9) בדמוניות היהודית

וחג הסוכות התקרב, הוא החג הנשמר אצלנו ביותר. (והורדוס) הגיח לימים אלה לעבור, והוא ושאר העם דעתם נתונה היתה לשמחות. אולם הקנאה שעוררה את חמתו בגלוי הפליגה אותו אפילו מתוך (ימים טובים) כאלה כדי להחיש את עניין המזימה. שכן כשעלה הבחור אריסטובולוס בן שבע־עשרה על המזבח, לפי החוק, להקריב את הקרבנות, והוא לבוש בגדי־השרד של הכוהנים הגדולים ועשה את עבודת־הקודש, דגול ביופיו וקומתו גבוהה מכפי גילו, ומתוך קלסתר־פניו נשקפת במידה רבה מאוד רוממות משפחתו, עבר את ההמון נחשול של היבה אליו, וזכר מעשיו של אריסטובולוס זקנו ניצב חי (לפניהם) והוכרעו לאט לאט על־ידי רגשו־תיהם אשר תקפו עליהם, והיו שמחים ונרגשים כאחד, ושלחו אליו קולות של ברכות, שנתערבו בתפילות, באופן שחיבת ההמונים נעשתה גלויה לעין, וההודיה ברגשו־תיהם אלה נראתה כפזיזות יתירה בימי מלכותו (של הורדוס). למראה כל אלה החליט הורדוס להוציא לפועל את המזימה שזמם על הנער. וכשעבר החג סעד (המלך) ביריחו : אלפסנדרה, היא שאירחה אותם (שם). הוא נהג חיבה בעלם ומשכו לשתייה ללא חשש, והיה מוכן לשחק אתו ולעשות מעשי נערות כדי לשמחו. ומאחר שמזג המקום הוא חם מדי התאספו ויצאו כולם מהר מתוך חולשת־חושים, ועמדו ליד הבריכות הגדולות שהיו סביב החצר וציננו עצמם בחום הלוהט של צהרי־היום. תחילה הסתכלו בשוהים מבין העבדים והרעים ; אחר כך נלווה גם הבחור (אליהם). והורדוס הוא שעורר אותו. ואותם מרעיו, שנצטוו על כך, הכבידו עליו והזרו והטבילו אותו בחשכה היורדת, כאילו בדרך משחק, ולא הרפו מהשוהה עד שהנקוהו לגמרי. כך נרצח אריסטובולוס ולא הגיע לשמונה־עשרה שנים תמימות. הוא החזיק בכהונה הגדולה שנה אחת

קצנ

10) תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נג עמוד א

תניא, אמרו עליו על רבן שמעון בן גמליאל כשהיה שמח שמחת בית השואבה היה נוטל שמנה אבוקות של אור, וזורק אחת ונוטל אחת ואין נוגעות זו בזו. וכשהוא משתחוה נועץ שני גודליו בארץ ושוחה, ונושק את הרצפה וזוקף, ואין כל בריה יכולה לעשות כן. וזו היא קידה

11) תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נג עמוד א

תניא, אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה אמר כן : אם אני כאן - הכל כאן, ואם איני כאן - מי כאן. הוא היה אומר כן : למקום שאני אוהב שם רגלי מוליכות אותי, אם תבא אל ביתי - אני אבא אל ביתך, אם אתה לא תבא אל ביתי - אני לא אבא אל ביתך, שנאמר אבכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך. אף הוא ראה גלגולת אחת שצפה על פני המים, אמר לה : על דאטפת אטפוך, ומטיפיך יטופון.

12) תלמוד בבלי מסכת שבת דף כב עמוד א

אמר רבה: נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוכה לפתח. והיכא מנח ליה? רב אחא בריה דרבא אמר: מימין, רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא - משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין.

13) בעל העיטור

מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל ובעל הבית בטלית מצוויצת ביניהן

14) שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרע

דברים האסורים והמותרים בחנוכה, ובו ג' סעיפים

סעיף א

א) בכ"ה בכסליו (א) מתחילין (א) <א> שמונת ימי [א] חנוכה (ב) ואסורים בהספד ותענית, אבל מותרין בעשיית מלאכה; ונוהגות (ג) א [ב] הנשים שלא לעשות מלאכה (ד) ב בעוד שהנרות דולקות, ויש מי שאומר (ה) <ב> שאין להקל להם

15) רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ד

הלכה יב

מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הנסים שעשה לנו, אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק

הלכה יג

הרי שאין לו אלא פרוטה אחת ולפניו קידוש היום והדלקת נר חנוכה מקדים לקנות שמן להדליק נר חנוכה. על היין לקידוש היום הואיל ושניהם מדברי סופרים מוטב להקדים נר חנוכה שיש בו זכרון הנס

16) חתם סופר מסכת שבת דף כג עמוד א

והנה פליגי פוסקים ברואה נר חנוכה אי מוטל על הגוף לראות נ"ח בזמנו ולברך או אינה מוטלת על הגוף אלא אי רואה מברך על הנס אבל אין חיוב על הגוף עמג"א רס"י תרמ"ג ותל"י בשני תי' תוס' סוכה מ"ו ע"א דלתי' קמא החיוב על הגוף מה שלא נמצא כן בשום מצוה שבתורה ורק הכא משום חבוב הנס הטילו מצוה: חדשה על הגוף לראות. ומג"א לא הביין כן בתוס' והנלע"ד כתבתי

והנה מצוה כזו שהוסיפו להטיל על הגוף זהו מצוה מחודשת לגמרי דא"א למילף בק"ו מיציאת מצרים דהתם גופי' לא הטילו חיוב לראות המצוה והוא מחודש לגמרי והאי בודאי לא נפקא מלא תסור אלא משאל אביך. והשתא הא נ"מ לדינא דלרב אויא י"ל מצוה מוטל על הגוף לראות נר חנוכה והא דלא מברך הרואה אקב"ו לראות משום דלא שייך וציונו אלא אאותן דאסמכוהו על לא תסור והיינו חנוכה עצמה אבל הרואה שהוא מחודש לגמרי אע"ג דנפקא עכ"פ משאל אביך מ"מ וציונו לא שייך. אבל ר' נחמי' סבר אפי' מצוה דנפקא לן משאל אביך ואין לה שרש בדאורייתא מ"מ מברכים ושייך וציונו וא"כ הא דלא מברכי' על הראי' וציונו ע"כ משום שאין המצוה מוטלת על הגוף כאינך פוסקים וק"ל